

Závěrečný workshop výzkumného projektu k souvislostem mezi vzděláním, dovednostmi a úspěchem na trhu práce

V úterý 23. října seznámili analytici Národního vzdělávacího fondu, o.p.s. (NVF), odbornou veřejnost s výsledky dlouhodobého výzkumného projektu „Vztahy mezi dovednostmi, vzděláním a výsledky na trhu práce: longitudinální studie“, podpořeného Grantovou agenturou České republiky. Na projektu spolupracoval NVF s CERGE-EI a Pedagogickou fakultou UK. Výzkum se zabýval otázkou, jakou roli hrají dovednosti v pracovní kariéře člověka, mimo jiné do jaké míry ovlivňují výdělky a úspěch na trhu práce. Zkoumány byly i souvislosti s dalšími faktory, jako je dosažené vzdělání, rodinné zázemí a další individuální charakteristiky. V posledních letech byly do projektu zahrnuty i otázky dopadu Průmyslu 4.0 (digitalizace a robotizace) na podobu práce.

Prezentující na základě dat z velkých statistických šetření konstatovali, že oproti většině ostatních zemí EU nejsou v České republice na trhu práce příliš finančně oceňovány kognitivní kompetence. Jinými slovy, že lidé lépe vybavení dovednostmi nemají díky nim výrazně vyšší finanční příjmy. Důležitým znakem inovačně úspěšných ekonomik (např. Japonska), je přitom skutečnost, že kognitivní schopnosti člověka se ve vyšší míře odrážejí v jeho finančním příjmu. Zároveň bylo upozorněno, že kromě vzdělání a dovedností hraje podstatnou roli v úspěchu na trhu práce fyzická atraktivita, která v případě žen přináší výrazný platový bonus, a některé osobnostní charakteristiky.

Analyzovány byly i rozdíly v pracovních drahách lidí ve vysoko a nízko placeném segmentu trhu práce. Lidé na lépe placených místech mohou očekávat postupný nárůst platu během celé pracovní kariéry. Oproti tomu pracovníkům v hůře placených zaměstnáních výdělky přestávají růst podstatně dříve během života a dále už se příliš nezvyšují, a navíc nemají příliš velkou šanci na zlepšení, pakliže nemění zaměstnavatele.

Výzkumníci dále zjišťovali, jaké charakteristiky práce Češi nejvíce oceňují. Ukázalo se, že nejdůležitější je pro nás možnost sladit dané zaměstnání s péčí o rodinu, dále jistota zaměstnání a vnitřní uspokojení z obsahu práce (aby se jednalo o práci, kterou člověk dělá rád). Tyto preference se příliš neliší mezi muži a ženami. Hodnoty jako vysoký plat nebo možnost kariéerního postupu v zaměstnání nepatří mezi ty, které by lidé často označovali za nejdůležitější. Významný vliv zde má kulturní a vzdělanostní úroveň původní rodiny (označovaná jako rodinné zázemí). Lidé s horším zázemím jsou více zaměřeni na dosažení vyššího platu a kariéerního postupu, což může znamenat, že vzhledem ke své horší startovní čáře nemají materiální potřeby a potřeby sociálního statusu zcela nasyceny a upínají se k nim více, než lidé pocházející z dobrého zázemí.

Závěrem byla otevřena otázka, do jaké míry jsou v zaměstnání využívány kreativní dovednosti, a zda se tato oblast nějakým způsobem vyvíjí. Ukazuje se, že využívání kreativních schopností zaměstnanců se zatím v Evropě ani v ČR výrazněji nerozšiřuje, ačkoli by se to vzhledem k postupující digitalizaci všech oblastí ekonomiky dalo očekávat.

Rozsáhlý výzkumný projekt přinesl v průběhu svého trvání (2012–2018) mnoho dalších závěrů a otevřel prostor pro nové hypotézy hodné dalších šetření. Seznam výstupů NVF z projektu naleznete na <http://www.nvf.cz/skills>.